

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
WIZARA YA ELIMU, SAYANSI NA TEKNOLOJIA

MUHTASARI WA SOMO LA USIMAMIZI WA KARAKANA/MAABARA
MAFUNZO YA ASTASHAHADA YA UKUFUNZI WA KARAKANA/ MAABARA
ELIMU YA AMALI
2023

© Taasisi ya Elimu Tanzania, 2023
Toleo la Kwanza, 2023

ISBN 978-9987-09-818-7

Taasisi ya Elimu Tanzania
Eneo la Mikocheni
132 Barabara ya Ali Hassan Mwinyi
S.L.P 35094
14112 Dar es Salaam.

Simu: +255 735 041 168 / 735 041 170
Baruapepe: director.general@tie.go.tz
Tovuti: www.tie.go.tz

Muhtasari huu urejelewe kama: Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia. (2023). *Muhtasari wa Somo la Usimamizi wa Karakana/Maabara Mafunzo ya Astashahada ya Ukufunzi wa Karakana/ Maabara Elimu ya Amali*. Taasisi ya Elimu Tanzania.

Haki zote zimehifadhiwa. Hairuhusiwi kunakili, kurudufu, kuchapisha wala kutafsiri Muhtasari huu kwa namna yoyote ile bila idhini kutoka Taasisi ya Elimu Tanzania.

Yaliyomo

Orodha ya Majedwali.....	iv
Vifupisho.....	v
Shukurani.....	vi
1.0 Utangulizi	1
2.0 Malengo Makuu ya Elimu Tanzania.....	1
3.0 Malengo ya Elimu ya Ualimu.....	2
3.1 Lengo Kuu la Elimu ya Ualimu.....	2
3.2 Malengo Mahususi ya Elimu ya Ualimu	2
4.0 Umahiri wa Jumla wa Mafunzo ya Astashahada ya Ukufunzi wa Karakana/ Maabara Elimu ya Amali	3
5.0 Umahiri Mkuu na Umahiri Mahususi	3
6.0 Majukumu ya Mkufunzi, Mkufunzi Tarajali na Mzazi/Mlezi katika Ufundishaji na Ujifunzaji	3
6.1 Mkufunzi	4
6.2 Mkufunzi Tarajali wa Karakana/Maabara	4
6.3 Mzazi/Mlezi.....	5
7.0 Mbinu za Ufundishaji na Ujifunzaji	5
8.0 Zana za Ufundishaji na Ujifunzaji	5
9.0 Upimaji wa Maendeleo ya Ufundishaji na Ujifunzaji	6
10.0 Idadi ya Vipindi.....	7
11.0 Maudhui ya Somo	7
Bibliografia	11

Orodha ya Majedwali

Jedwali Na. 1: Umahiri Mkuu na Umahiri Mahususi	3
Jedwali Na. 2: Mchanganuo wa Alama za Upimaji Endelevu.....	6
Jedwali Na. 3: Maudhui ya Somo	8

Vifupisho

TEHAMA	Teknolojia ya Habari na Mawasiliano
TET	Taasisi ya Elimu Tanzania
WyEST	Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia

Shukurani

Maandalizi ya Muhtasari wa Somo la Usimamizi wa Karakana/Maabara Mafunzo ya Astashahada ya Ukufunzi wa Karakana/ Maabara Elimu ya Amali wa mwaka 2023 yamehusisha wataalamu mbalimbali kutoka taasisi za umma na zisizo za umma. Taasisi ya Elimu Tanzania (TET) inatambua na kuthamini michango ya washiriki wote waliofanikisha kupatikana kwa muhtasari huu. Aidha, TET inatoa shukurani za pekee kwa wahadhiri, wakufunzi, wathibiti ubora wa shule, walimu pamoja na wakuza mitaala. Vilevile, TET inaishukuru Kamati ya Kitaifa ya Wataalamu ya kusimamia kazi ya maboresho ya mitaala ya elimu ya awali, msingi, sekondari, ualimu na ukufunzi iliyoteuliwa na Waziri wa Elimu, Sayansi na Teknolojia. Kamati hii ilifanya kazi kwa weledi na kuhakikisha kuwa maudhui ya muhtasari huu yanalenga kuwa na wahitimu wenye maarifa, ujuzi na stadi zitakazowawezesha kujiajiri, kuajiriwa na kumudu maisha yao ya kila siku, ambalo ndio lengo kuu la maboresho ya Mitaala ya Mwaka 2023.

Mwisho, TET inatoa shukurani za pekee kwa Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia kwa kuwezesha uandaaji na usambazaji wa muhtasari huu.

Dkt. Aneth A. Komba

Mkurugenzi Mkuu

Taasisi ya Elimu Tanzania

1.0 Utangulizi

Somo la Usimamizi wa Karakana/Maabara ni la lazima kwa wakufunzi tarajali wote wa Mafunzo ya Astashahada ya Ukufunzi wa Karakana/ Maabara Elimu ya Amali. Somo hili linalenga kukuza uwezo wa mkufunzi tarajali wa karakana/maabara katika kutumia misingi ya usimamizi wa karakana/maabara kwa kuzingatia afya na usalama. Aidha, somo hili litamwezesha mkufunzi tarajali kuwa na weledi na umahiri wa kuwezesha ufundishaji na ujifunzaji wa fani ya Elimu ya Amali. Vilevile, ataweza kumudu umahiri uliokusudiwa na kuwajibika vyema kwa wanafunzi na kwa taifa kwa ujumla.

Muhtasari umeandaliwa ili kuongoza ufundishaji na ujifunzaji wa Somo la Usimamizi wa Karakana/Maabara katika Mafunzo ya Astashahada ya Ukufunzi wa Karakana/ Maabara Elimu ya Amali. Muhtasari huu unatafsiri umahiri uliobainishwa kwenye Mtaala wa Mafunzo ya Astashahada ya Ukufunzi wa Karakana/ Maabara Elimu ya Amali wa Mwaka 2023. Muhtasari unatoa maelekezo ya kumwezesha mkufunzi kuandaa mchakato wa ufundishaji kwa ufanisi. Vilevile, muhtasari unatoa nafasi kwa mkufunzi kutumia mbinu mbalimbali za ufundishaji na ujifunzaji wa Somo la Usimamizi wa Karakana/Maabara zitakazokuza stadi za amali na stadi za karne ya 21 zikiwemo ubunifu, mawasiliano, ushirikiano, fikra tunduizi na utatuzi wa changamoto.

2.0 Malengo Makuu ya Elimu Tanzania

Malengo makuu ya elimu Tanzania ni kumwezesha kila Mtanzania:

- (a) Kukuza na kuboresha haiba ili kuweza kujithamini na kujiamini;
- (b) Kuheshimu utamaduni, mila na desturi za Tanzania, tofauti za kitamaduni, utu, haki za binadamu, mitazamo na matendo jumuishi;
- (c) Kukuza maarifa na kutumia sayansi na teknolojia, ubunifu, fikra tunduizi, uvumbuzi, ushirikiano, mawasiliano na mtazamo chanya katika maendeleo yake binafsi, na maendeleo endelevu ya taifa na dunia kwa ujumla;
- (d) Kuelewa na kulinda Tunu za Taifa ikiwa ni pamoja na utu, uzalendo, uadilifu, umoja, uwazi, uaminifu, uwajibikaji na lugha ya Taifa;

- (e) Kujenga stadi za maisha na stadi za kazi ili kuongeza ufanisi katika maisha ya kila siku;
- (f) Kukuza tabia ya kupenda na kuheshimu kazi ili kuongeza tija na ufanisi katika uzalishaji na utoaji wa huduma;
- (g) Kutambua na kuzingatia masuala mtambuka ambayo ni pamoja na afya na ustawi wa watu (jamii), usawa wa kijinsia, usimamizi na utunzaji endelevu wa mazingira; na
- (h) Kukuza ushirikiano wa kitaifa na kimataifa, amani na haki kwa kuzingatia Katiba ya nchi na mikataba ya kimataifa.

3.0 Malengo ya Elimu ya Ualimu

3.1 Lengo Kuu la Elimu ya Ualimu

Kumwanda mwaliimu mwenye weledi na umahiri wa kuwezesha ufundishaji na ujifunzaji unaoendana na mabadiliko ya kisayansi, kiteknolojia, na kijamii ili kumjenga Mtanzania mwenye maarifa, stadi na mitazamo chanya, anayethamini usawa, haki na elimu bila ukomo.

3.2 Malengo Mahususi ya Elimu ya Ualimu

Malengo ya Elimu ya Ualimu ni kumwezesha mkufunzi tarajali wa karakana/maabara:

- (a) Kukuza uelewa wa kinadharia wa elimu ya ualimu, maadili ya kazi ya ualimu, maadili ya maisha, na misingi ya ualimu;
- (b) Kujenga umahiri katika mbinu za kufundishia na kujifunzia;
- (c) Kujenga umahiri katika mbinu za upimaji na tathmini kwa kuzingatia dhana ya ujenzi wa umahiri;
- (d) Kukuza ubunifu na uvumbuzi katika ufundishaji na ujifunzaji kwa kuzingatia mahitaji ya mwanafunzi;
- (e) Kutumia TEHAMA na teknolojia saidizi katika ufundishaji na ujifunzaji;
- (f) Kukuza utambuzi wa awali wa wanafunzi wenye mahitaji ya ujifunzaji na kutoa afua stahiki;
- (g) Kuimarisha matumizi ya lugha katika ufundishaji na ujifunzaji; na
- (h) Kujenga stadi zinazolenga kuboresha ufundishaji, ujifunzaji na upimaji (*classroom-based action research*).

4.0 Umahiri wa Jumla wa Mafunzo ya Astashahada ya Ukufunzi wa Karakana/ Maabara Elimu ya Amali

Mafunzo ya Astashahada ya Ukufunzi wa Elimu ya Amali yanalenga kumwezesha mkufunzi tarajali wa karakana/maabara:

- (a) Kutumia nadharia na misingi ya ualimu katika ufundishaji kwa vitendo wa fani za elimu ya amali;
- (b) Kumudu mbinu za kufundisha kwa vitendo fani za elimu ya amali;
- (c) Kumtambua mwanafunzi mwenye mahitaji maalum ya ujifunzaji kwa vitendo na kutoa afua stahiki; na
- (d) Kumudu misingi ya usimamizi wa karakana/maabara.

5.0 Umahiri Mkuu na Umahiri Mahususi

Muhtasari huu umejumuisha umahiri mkuu na umahiri mahususi ambao unatarajiwa kujengwa kwa mkufunzi tarajali wa karakana/maabara (Elimu ya Amali) kama unavyoainishwa katika Jedwali Na. 1.

Jedwali Na. 1: *Umahiri Mkuu na Umahiri Mahususi*

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi
1.0 Kumudu misingi ya usimamizi wa karakana/maabara kwa kuzingatia afya na usalama	1.1 Kumudu misingi ya usimamizi wa karakana/maabara
	1.2 Kumudu usimamizi wa afya na usalama ndani ya karakana/maabara

6.0 Majukumu ya Mkufunzi, Mkufunzi Tarajali na Mzazi/Mlezi katika Ufundishaji na Ujifunzaji

Ufundishaji na ujifunzaji hutegemea ushirikiano baina ya mkufunzi, mkufunzi tarajali wa karakana/maabara na mzazi/mlezi. Majukumu yao ni kama yafuatavyo:

6.1 Mkufunzi

Mkufunzi anatarajiwa:

- (a) Kukuza ufundishaji na ujifunzaji unaozingatia ujenzi wa stadi za karne ya 21 kwa kutumia mbinu mbalimbali za uwezesaji zitakazomfanya mwalimu tarajali kuwa kitovu cha ujifunzaji. Baadhi ya mbinu zinazopendekezwa ni zile zinazosaidia kukuza uwezo wa kufikiri, kutafakari, kutafuta maarifa kutoka vyanzo mbalimbali ili kutatua changamoto za ufundishaji na ujifunzaji;
- (b) Kumwezesha mkufunzi tarajali wa karakana/maabara kujenga umahiri uliokusudiwa;
- (c) Kuandaa mazingira wezeshi ya kujifunzia na kufundishia;
- (d) Kutengeneza na kufaragua zana za kufundishia na kujifunzia;
- (e) Kutoa malezi kwa haki na usawa kwa kila mkufunzi tarajali wa karakana/maabara bila kujali tofauti zao;
- (f) Kumlinda mkufunzi tarajali wa karakana/maabara awapo chuoni;
- (g) Kufundisha na kujifunza pamoja na mkufunzi tarajali wa karakana/maabara;
- (h) Kufuatilia maendeleo ya kila siku ya mkufunzi tarajali wa karakana/maabara;
- (i) Kubaini mahitaji ya mkufunzi tarajali wa karakana/maabara na kumpatia afua stahiki;
- (j) Kushirikisha wazazi/walezi na jamii katika maendeleo ya ujifunzaji wa mkufunzi tarajali wa karakana/maabara; na
- (k) Kuwezesha uchopekaji wa masuala mtambuka na TEHAMA katika ufundishaji na Ujifunzaji.

6.2 Mkufunzi Tarajali wa Karakana/Maabara

Mkufunzi tarajali wa karakana/maabara anatarajiwa:

- (a) Kushiriki katika shughuli zote za ufundishaji na ujifunzaji kwa vitendo;
- (b) Kushirikiana na wenzake pamoja na mkufunzi katika mchakato wa ujifunzaji; na
- (c) Kuzingatia kanuni na taratibu za chuo/shule.

6.3 Mzazi/Mlezi

Mzazi/mlezi anatarajiwa:

- (a) Kusimamia na kufuatilia maendeleo ya mkufunzi tarajali wa karakana/ maabara katika ujifunzaji;
- (b) Kufuatilia mwenendo wa kitabia na maadili ya mkufunzi tarajali wa karakana/ maabara;
- (c) Kuhakikisha ulinzi na usalama wa mkufunzi tarajali wa karakana/ maabara;
- (d) Kumpatia mkufunzi tarajali wa karakana/ maabara vifaa vinavyotumika katika shughuli ya ujifunzaji; na
- (e) Kuhakikisha mkufunzi tarajali wa karakana/ maabara anapata mahitaji muhimu.

7.0 Mbinu za Ufundishaji na Ujifunzaji

Muhtasari huu unasisitiza matumizi ya mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazolenga kumwezesha mkufunzi tarajali wa karakana/maabara kuwa kitovu cha ujifunzaji na mkufunzi kuwa mwezeshaji. Mkufunzi atatumia mbinu shirikishi kumwezesha mkufunzi tarajali wa karakana/maabara kujifunza kwa kuzingatia mahitaji anuai na uwezo wake. Mbinu hizo ni pamoja na zile zinazomwezesha mkufunzi tarajali wa karakana/maabara kufikiri, kutumia teknolojia kutafuta maarifa kutoka vyanzo mbalimbali na kushiriki katika kutoa mrejesho. Njia nyingine ni ziara za kimasomo, majadiliano katika vikundi, kazi za vitendo, kazimradi, utafiti, majaribio ya kisayansi na nyingine kulingana na muktadha wa fani ili kufanikisha ujenzi wa umahiri uliokusudiwa.

8.0 Zana za Ufundishaji na Ujifunzaji

Zana za ufundishaji na ujifunzaji katika Elimu ya Amali zinapaswa kuwa shirikishi na zinazokidhi mahitaji na uwezo wa mkufunzi tarajali wa karakana/ maabara. Mkufunzi anapaswa kuhakikisha kuwa mkufunzi tarajali wa karakana/ maabara anapata nafasi ya kujifunza kuandaa na kutumia zana mbalimbali za ufundishaji na ujifunzaji. Zana hizo zimependekezwa katika Jedwali Na. 3 katika kipengele cha zana.

9.0 Upimaji wa Maendeleo ya Ufundishaji na Ujifunzaji

Upimaji wa maendeleo ya ujifunzaji utazingatia vigezo vilivyoainishwa katika kila shughuli ya ujifunzaji wa kila siku wa mkufunzi tarajali wa karakana/maabara na mitihani ya mwisho ya kukamilisha ngazi husika. Upimaji wa ndani utaratibiwa chuoni wakati wa ufundishaji na ujifunzaji na upimaji wa nje utaratibiwa na mamlaka inayohusika.

Mbinu za upimaji na tathmini zitakazotumika ni pamoja na bungua bongo, orodha hakiki, majaribio, dodoso, maswali ya ana kwa ana, mazoezi, kazi kwa vitendo, kazi mradi na mkoba wa kazi. Zana na mbinu nyingine ni majaribio kwa vitendo, uwasilishaji, mitihani ya kati na mtihani wa mwisho kulingana na sababu ya upimaji, mahitaji ya somo, mahitaji anuai ya mkufunzi tarajali wa karakana/maabara na umahiri unaokusudiwa kujengwa.

Mkufunzi anapaswa kubuni shughuli nyingi zaidi za upimaji ili kuchochea ujifunzaji. Upimaji endelevu utachangia asilimia sabini (70%) na upimaji wa mwisho utachangia asilimia thelathini (30%). Aidha, mchanganuo wa alama za upimaji endelevu utakuwa kama ifuatavyo; Mtihani wa mwisho wa mwaka utachangia 10%, Kazimradi itachangia 15%, ufundishaji kiduchu utachangia 20% na Ufundishaji wa kipindi utachangia 25%. Msimamizi tarajali wa karakana anapaswa kufaulu upimaji endelevu kwa angalau asilimia 50% na upimaji tamati kwa angalau kiwango hichohicho ili aweze kutunukiwa cheti. Endapo hatafikisha 50%, msimamizi tarajali wa karakana anaweza kurudia mitihani hiyo mara mbili ndani ya miaka mitatu. Alama za upimaji zimeoneshwa katika Jedwali Na. 2.

Jedwali Na. 2: *Mchanganuo wa Alama za Upimaji Endelevu*

Shughuli ya Upimaji	Mgawanyo wa Asilimia
Mtihani wa mwisho wa mwaka	10%
Kazimradi	15%
Ufundishaji kiduchu	20%
Ufundishaji shule jirani	25%
Jumla	70%

10.0 Idadi ya Vipindi

Muhtasari wa Somo la Usimamizi wa Karakana/Maabara Mafunzo ya Astashahada ya Ukufunzi wa Karakana/ Maabara Elimu ya Amali unatoa makadirio ya muda utakaotumika katika ufundishaji na ujifunzaji kwa kuzingatia uzito wa umahiri mahususi na shughuli za ujifunzaji za mkufunzi tarajali wa karakana/maabara. Makadirio haya ya muda yamewekwa kwa mfumo wa vipindi ambapo kila kipindi ni dakika 60. Idadi ya vipindi kwa somo hili ni kumi na nne (14) kwa wiki.

11.0 Maudhui ya Somo

Maudhui ya somo yamegawanyika katika sehemu kuu sita ambazo ni: umahiri mkuu, umahiri mahususi, shughuli za ujifunzaji, vigezo vya upimaji, zana/vifaa na idadi ya vipindi kama inavyooneshwa katika Jedwali Na. 3.

Jedwali Na. 3: Maudhui ya Somo

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Vigezo vya upimaji	Zana	Idadi ya vipindi
1.0 Kumudu misingi ya usimamizi wa karakana/ maabara kwa kuzingatia afya na usalama	1.1 Kumudu misingi ya usimamizi wa karakana/ maabara	(a) Kuchambua misingi na kanuni za usimamizi wa karakana/ maabara	Dhana na misingi ya kanuni za usimamizi wa karakana/maabara imechambuliwa kwa kuzingatia maana sheria, kanuni, na taratibu za uandaaji wa mpango kazi wa usimamizi wa karakana/ maabara	<ul style="list-style-type: none"> • Vielelezo vya misingi ya usimamizi wa karakana/ maabara • Chati ya mpango kazi wa usimamizi wa karakana/ maabara 	172
		(b) Kuratibu utaratibu na mpangilio wa vifaa na mashine katika karakana/ maabara	Utaratibu na mpangilio wa vifaa na mashine katika karakana/ maabara umeratibiwa kwa kuzingatia dhana, sheria, kanuni na matumizi ya vifaa na mashine katika karakana/maabara	<ul style="list-style-type: none"> • Vielelezo vya utaratibu na mpangilio wa vifaa na mashine • Chati ya mpango kazi wa usimamizi wa karakana/ maabara 	

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Vigezo vya upimaji	Zana	Idadi ya vipindi
		(c) Kuchambua stadi za utunzaji wa vifaa na mashine ndani ya karakana /maabara kulingana na fani husika	Stadi za utunzaji wa vifaa na mashine ndani ya karakana /maabara zimechambuliwa kwa kuzingatia sheria na kanuni za usalama na miongozo itakayoainisha matumizi na matengenezo ya mashine husika .	<ul style="list-style-type: none"> • Vielelezo vya utunzaji wa vifaa na mashine • Chati ya mpango kazi wa usimamizi wa karakana/ maabara 	
		(d) Kuandaa mpango na ratiba ya ukarabati na kinga wa vifaa vya karakana/ maabara	Mpango na ratiba ya ukarabati na kinga wa vifaa vya karakana/maabara umeandaliwa kwa kuzingatia dhana ya ukarabati na kinga, mpango na ratiba ya ukarabati kinga	<ul style="list-style-type: none"> • Vielelezo vya mpango na ratiba ya ukarabati na kinga • Chati ya mpango kazi wa usimamizi wa karakana/ maabara 	

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Vigezo vya upimaji	Zana	Idadi ya vipindi
		(e) Kusimamia utunzaji wa mazingira ya ndani na nje ya karakana/maabara	Utunzaji wa mazingira ya ndani na nje ya karakana/maabara umesimamiwa kwa kuzingatia sheria, kanuni, njia na mbinu za utuzaji wa mazingira	<ul style="list-style-type: none"> Vielelezo vya utunzaji wa mazingira ya ndani na nje ya karakana Chatu ya mpango kazi wa usimamizi wa karakana/maabara 	
	1.2 Kumudu usimamizi wa afya na usalama ndani ya karakana/maabara	(a) Kusimamia kanuni za afya na usalama ndani ya karakana/maabara	Kanuni za afya na usalama ndani ya karakana/maabara zimesimamiwa kwa kuzingatia sheria na kanuni za usalama wa ndani na nje ya karakana/maabara.	<ul style="list-style-type: none"> Vielelezo vya kanuni za afya na usalama ndani ya karakana 	68
		(b) Kutoa huduma ya kwanza katika karakana / maabara	Huduma ya kwanza katika karakana /maabara imetolewa kwa kuzingatia sheria na kanuni za usalama mahali pa kazi	<ul style="list-style-type: none"> Vielelezo vya huduma ya kwanza katika karakana Vielelezo vya alama za usalama 	

Bibliografia

Bello, R. S. (2012). *Workshop technology & practice*. Create space Independent Pub.

Chapman, M, Gateevood, A. K. & Anorld, T. K. (2016). *Introduction to materials management*. Pearson Education Ltd.

Chapman, W. (2019). *Workshop technology part one*. Routledge.

Fagel, J. M. (2011). *Principles of emergency management: Hazard specific issues and fisheries*. WorldFish.

Hassanien, A. & Dale, C. (2013). *Facilities management and development for tourism, hospitality and events*. CABI.

Maravanyika, M, Asare, T, Laryea, C, Ameyaw, J, Boachie, G, Yiadom, T., & Mills, D. (2013). *Training workshop proceedings: Adaptive co-management of mitigation strategies*. CRC Press.

